

Rok 2009 – česká stopa v EU?

Petr Zahradník

EU Office České spořitelny

EU OFFICE

Česká spořitelna, a.s.

Poláčkova 1976/2

140 00 Praha 4

tel.: +420 261 073 308

fax: +420 224 641 301

EU_office@csas.cz

<http://www.csas.cz/eu>

Petr Zahradník

+420 261 073 019

pzahradnik@csas.cz

Jan Jedlička

+420 261 073 484

jjedlicka@csas.cz

Alena Smolíková

+420 261 073 308

asmolikova@csas.cz

Klíčovou událostí letošního roku je především skutečnost, že v prvním letošním pololetí sehrála Česká republika roli předsednické země Radě EU. V roce 2009 pak byla přes komplikace a nutnost peripetie schválena Lisabonská smlouva, která záhy poté, co na ní přibyl poslední z podpisů – českého prezidenta Václava Klause – vstoupila 1. prosince v platnost. Rok 2009 byl i rokem volebním, když v Evropském parlamentu po volbách usedlo 785 nových, či staronových poslanců. Druhá polovina letošního roku je současně i obdobím sestavování nové podoby exekutivy EU

– Evropské komise. Již došlo k ustavení jejího staronového předsedy – José Manuela Barrosa; v současné době dobíhá nominační jednání na obsazení ostatních pozic v rámci této instituce.

Rok 2009 byl rovněž ve znamení plnokrevného propuknutí ekonomické krize, přičemž jedním z nejvýznamnějších integračních témat bylo letos nalézání kroků a postojů k jejímu zmírňování. Vedle toho byl letošek i plný nejrůznějších

jednorázových záležitostí a rozvinutí témat, k nimž se sluší vyjádřit. Z našeho pohledu – nejen českého, ale komplexně středoevropského – byl letošní rok momentem dvou klíčových a s sebou propojených výročí; nejenže jsme si připomněli již pět let od chvíle, kdy jsme do Unie vstoupili, ale zejména a především jsme si připomněli 20. výročí převážně poklidné revolučních událostí, které svrhly komunistické režimy, do té doby v této neuralgické části panující. A pro úplnost pochopitelně dodejme, že bez jejich uskutečnění bychom si mohli o onom pětiletém pobytu v Unii tak akorát nechat zdát.

Předsednictví

Mnoho objektivních pozorovatelů zřejmě sezná, že mediální obraz a skutečný výkon „řemesla“ českého předsednictví Radě EU se od sebe odlišují jako noc a den. Snad je to způsobeno tím, že právě onen mediální obraz představuje značné zjednodušení a klouzání po povrchu, upozorňujíc a dodatečný nezasloužený význam dodávajíc jevům sice atraktivním, leč nedůležitým (Entropa); a současně nedostatečná pozornost je věnována složitým a na pohled těžko odhalitelným předivům odborných i výlučně politických debat. Zejména po odborné stránce lze snad dodat, že stovky českých specialistů v nejrůznějších sférách, jichž se evropská integrace dotýká, se cítí obstáti; mnozí pak dokonce tak, že například odborníci v oblasti energetiky, finanční regulace, ale i všeobecných záležitostí byli přizváni ke kontinuitě spolupráce i v rámci následného předsednictví švédského.

Je současně zřejmé, že dělítkem pro pozitivní a negativní hodnocení našeho předsednictví – a to jak okamžitě v příslušné době i nyní, s několikaměsíční retrospektivou – je zcela malicherný a iracionální pád vlády; tím jsme se zařadili teprve na čtvrtou příčku mezi země (za Dánsko, Francii a Itálii), jimž se tato epizoda kdysi v minulosti (v jejich případě vesměs v první polovině 90. let) přihodila. Po zevrubnějším vyhodnocení však v žádném z předchozích případů nebyl následně vlastní výkon předsednictví tak významně paralyzován, jak jsme byli svědky letos na jaře.

Jak okamžitým vnímáním, tak s následným časovým odstupem zůstává akt shoení vlády nezodpovědným počinem, vyvolávajícím ostudu a ztrátu mezinárodní reputace, ač byly důvody k tomuto kroku jakkoliv oprávněné (což rozhodně nelze tvrdit). Vystavil naší zemi neblahý účet zejména v tom smyslu, že jsme vnímáni jako země, která si v důležité situaci, která se opakuje jen velmi zřídka a kterou každý racionálně a zodpovědně uvažující veřejný činitel využívá pro dosažení přínosu a užítu pro zemi jako celek, neví s nabídnutou příležitostí rady a lehkovážně ji promarnit.

Česká republika tradičně není v mezinárodním prostředí mediálně vnímána jako odlehčené soukolí, jež s nadhledem a noblesou čelí všem výzvám a stejně tak řeší nastalé problémy; jsme vnímáni spíše jako lehce zachmuřený, nepřilíh přívětivý patron, jež umí sice improvizovat, svůj výkon spolehlivě a profesionálně slušně odvede, ale neumí o tom srozumitelně spravit své okolí, které se tak vlastně ani nedozví, že příslušný, spolehlivý a obstojný výkon byl vůbec podán. Měli jsme šanci si právě tento mediální obraz v průběhu výkonu našeho předsednictví vylepšit – bohužel se tak nestalo.

Dostatečné zdůraznění předností, případně adekvátní omluvení nastalých chyb (chybovat je přece lidské) se jaksi nedostavilo a iniciativu jsme v tomto ohledu bez boje předali zahraničním hodnotitelům, z nichž především ti francouzští byli schopni postavit nás do velmi negativně vnímaného světa. Lze se tak domnívat, že i kdybychom nic přínosného v průběhu předsednictví neučinili (a zejména okolností ekonomické krize se podmínky pro jeho výkon zásadně zkomplikovaly a česká strana byla nucena činit a zabývat se řadou přínosných příspěvků) a formálně odvedli výkon bez násilného přerušení jeho kontinuity, jeho vnímání – a tím pádem i vnímání celé České republiky – by bylo podstatně příznivější.

Jinak ke konkrétním přínosům lze s určitostí zařadit příspěvek při schvalování dosud konečné verze Evropského programu hospodářského oživení (EERP) při červnové Evropské radě, jež sloužil nejen jako inspirativní manuál k řešení

projevů krize v rámci Unie, ale i představuje i významnou unijní platformu při prosazování obdobných kroků v rámci celé globální ekonomiky (kupříkladu v rámci skupiny G-20). Za velmi úspěšnou misi lze považovat počín v oblasti energetiky; ať již se tento týká úvodního lednového řešení krize s dodávkami plynu z Ruska tranzitem přes Ukrajinu dále do Evropy, či příspěvku v oblasti diverzifikace klíčových energetických zdrojů pro Evropu a podpora realizaci projektů tuto diverzifikaci umožňujících. Konkrétním projevem těchto snah je kupříkladu podpora realizace Jižního koridoru, diskutovaná v rámci pražského summitu.

Z pohledu role EU ve světě sehrálo české předsednictví v samém počátku důležitou roli při vymezení pozice vůči konfliktu v Gaze. Došlo ke spuštění projektu Východního partnerství a díky našemu předsednictví se Praze dostalo té cti přivítat amerického prezidenta Obamu na její půdě a zorganizovat zde summit Transatlantického partnerství, během něhož došlo k vůbec prvnímu setkání všech šéfů států a vlád EU s Barackem Obamou. Velmi důležité bylo z pohledu českého předsednictví i vyjednávání tzv. irských záruk, souvisejících s pozvolným otevíráním možnosti opakování referenda o schválení Lisabonské smlouvy, jež se konalo na počátku října a svým výsledkem – zajisté ovlivněným těžkým dopadem ekonomické krize na irské hospodářství – napodruhé potvrdilo irský souhlas s její ratifikací.

Do množiny institucionálních záležitostí, řešených v samém konci českého předsednictví, pak nepochybně patří i závěr červnové Evropské rady, kterým šéfové států a vlád EU nominují do pozice předsedy Evropské komise opět José Manuela Barrosa (čímž naplnili svůj předchozí závazek, že okamžitě po zveřejnění výsledků voleb do Evropského parlamentu se budou intenzivně zabývat záležitostmi personálního obsazení nové Komise – v případě ostatních členů však procedura lehce zaostává za předsevzetími).

České předsednictví Radě EU bylo angažováno i v procesu rozšíření EU; ačkoliv se mu příliš nepodařilo rozluštit zapeklitý konflikt mezi Slovinskem a Chorvatskem o přístupu k moři, který chorvatský vstup do EU donedávna silně komplikoval; byla Česká republika onou zemí, jež přijala za EU přihlášku o plnoprávné členství ze strany Albánie a zprostředkovala předání přihlášky Černé Hory k posouzení Evropské komisi.

Lisabonská smlouva

Jestliže ještě na počátku právě končícího roku se mohlo zdát, že kritickým jazýčkem na vahách v přístupu ke konečné ratifikaci Lisabonské smlouvy se stane nejistý irský prvek, pak skutečnost průběhu roku 2009 ukázala, že oním posledním v řadě a nejrizikovějším článkem ohrožující její vstup v platnost v plánovaném období (maximálně počátkem prvního dne roku 2010) se k překvapení mnohých stala Česká republika.

Ta se postupem času stala jedním z kvarteta, v němž vedle Irska a nás stanuly ještě Polsko a Německo, a které vůči přijetí smlouvy – alespoň ústy svých nejvyšších představitelů – vyjadřovaly buď velmi studený, v našem případě pak očividně odmítavý postoj (a to navzdory parlamentnímu schválení v obou komorách a souhlasnému stanovisku jak zprvu Topolánkovy, tak následně ještě silněji i Fischerovy vlády).

Průběh roku 2009 potvrdil eminentní zájem stoupenců integrace na opakování referenda o schválení Lisabonské smlouvy v Irsku. Konec jara přinesl dosažení dohody ohledně tzv. irských záruk k Lisabonské smlouvě (např. práva pracujících, sociální politika, udržení vojenské neutrality, práva na život, záležitosti přímého zdanění apod.), které umožnily irské vládě učinit souhlas s vypsáním referenda opakovaného. To pak přineslo drtivé vítězství stoupenců Lisabonské smlouvy a počet zemí, které ještě neučinily poslední krok se zúžil na tři.

Mezi těmito třemi zeměmi se rovněž začal rýsovat předpokládaný postup: v případě Polska, resp. odchodlání prezidenta Kaczynského, který zprvu Lisabonské smlouvě rovněž příliš nefandil, byl znám závazek, že pokud dojde ke kladnému výroku irského voličstva, bude připraven smlouvu podepsat. I tak učinil, a to v rámci slavnostně pojetého programu.

V Německu se očekával výrok Ústavního soudu, jež shledal Lisabonskou smlouvu souladnou s německou ústavou, čímž měl i prezident Köhler odstraněnu poslední překážku bránící mu do té doby v odpisu. A zbýval český prezident Václav Klaus, který byl v očích okolních pozorovatelů vnímán jako velká neznámá. Přestože právě v době, kdy Česká republika zbyla jako poslední země, jež podpis své hlavy státu do textu smlouvy nepřipojila, objevily se nejrůznější obskurní i racionální jádro nepostrádající spekulace ohledně budoucího osudu smlouvy, jejímuž termínu přijetí neúprosně tikaly hodiny.

Nejistota byla ještě prodloužena mírně ultimativním postojem české hlavy státu ohledně prosazení výjimky, která se týká volnějšího výkladu evropské sociální charty v souvislosti s ochranou vlastnických práv, ustavených v rámci poválečného uspořádání Evropy. Když pak vzápětí poté český Ústavní soud zopakoval svůj předchozí výrok ve smyslu, že ani nyní

neshledává rozpor mezi Lisabonskou smlouvou a Ústavou České republiky, podepsal prezident Klaus ve vší tichosti a bez jakékoliv ceremoniálu Lisabonskou smlouvu jako poslední z unijních hlav států.

První výsledky viditelného institucionálního uspořádání EU v podobě personálních pozic jsou již známy: historicky prvním předsedou Evropské rady podle nových pravidel se stal nedávný belgický premiér Herman van Rompuy. Současně pak první „ministřiny zahraničních věcí EU“, oficiálně pak vysokou představitelkou pro zahraniční a bezpečnostní politiky EU britská politička Catherine Ashton.

Volby do Evropského parlamentu

Rok 2009 byl současně i rokem volebním, a to nejen pro některé národní státy (z těch nejvýznamnějších například pro Německo; a ve spleti a chaosu české politické scény vůbec nechybělo, aby byl mimořádným volebním rokem i u nás), ale i pro Evropský parlament. Výsledky voleb do Evropského parlamentu, v němž jsou poslanci primárně organizováni na stranickém, nikoliv národnostním principu, ukázaly celkově významnou porážku evropské sociální demokracie (na rozdíl od sociální demokracie české, která si ve struktuře poslaneckého složení naopak viditelně polepšila). Ani další charakteristiky nepotvrzují příliš soulad mezi trendy unijní a české politické scény.

Jestliže se v Unii otevřel větší prostor pro představitele méně tradičních politických subjektů a uskupení a v tomto směru pozorujeme jisté dělení a tříštění, jehož součástí je i přestup českých poslanců ODS z původně největší frakce EPP do nově vzniklé a dosud podstatně méně silné ECR (Evropské konzervativní a reformní skupiny), z pohledu českých politických stran a subjektů zastoupených v Evropském parlamentu se prostor naopak zúžil na čtyři zcela tradiční zástupce tuzemské politické scény.

Snad symbolicky v čase 20. výročí revolučních proměn teritoria střední Evropy a 5. výročí vstupu řady států, jichž se tyto proměny bezprostředně dotkly, do EU, byl do prestižní pozice předsedy Evropského parlamentu na následující období zvolen bývalý polský premiér, navíc rodák z území nyní náležejícího České republice, byť v bezprostřední blízkosti polských hranic, Jerzy Buzek. Tento výsledek tak lze vnímat nejen jako reflexi faktu, že za uplynulých 20 let učinily nově se osvobodivší státy i ve sféře politiky prokazatelný pokrok, ale i důkaz uznání tradičně nejlepšího výkonu v oblasti diplomacie a zahraniční politiky, v níž jsou Poláci minimálně ve středoevropském regionu zkrátka nedostižní.

Výsledky voleb do Evropského parlamentu v ČR v r. 2009

strana	hlasy	mandáty
ODS	31,5 %	9
ČSSD	22,4 %	7
KSČM	14,2 %	4
KDU-ČSL	7,6 %	2
Suverenita	4,3 %	-
Evropská demokratická strana	2,9 %	-
Věci veřejné	2,4 %	-
Starostové a nezávislí	2,3 %	-
Strana Zelených	2,1 %	-
SNK-ED	1,7 %	-
Strana svobodných občanů	1,3 %	-
Dělnická strana	1,1 %	-
Volte Pravý blok	1,0 %	-
Libertas.cz	0,9 %	-
Strana důstojného života	0,7 %	-
Demokratická strana zelených	0,6 %	-
Nezávislí	0,5 %	-
Ostatní	2,5 %	-
Celkem	100 %	22

Zdroj: Evropský parlament

Nové složení Evropské komise

Volby do Evropského parlamentu jsou vzápětí následovány diskusí nad novým složením Evropské komise. Ještě před odjezdem na letní prázdniny vystavili šéfové států vlád zelenou znovuzvolení stávajícího předsedy Komise, Portugalce José Manuela Barrosa; před zcela nedávnem pak došlo k uzavření úvodních nominačních pozic budoucího osazenstva unijní exekutivy. Jen zevrubný pohled napoví, že v Komisi se objeví poměrně četně jmen, které známe buď z práce Komise bezprostředně předcházející této, anebo se v ní objevují jména, jež si „odskočila“ na určitou dobu do domácích politických rybníků, či zcela jinam, a po určitém čase se do pozic komisařů opětovně vrátila – lhostejno, zda do svých původních portfolií, či do portfolií zcela jiných. Kandidát nominovaný Českou republikou Štefan Füle se bude s největší pravděpodobností zabývat záležitostmi budoucího rozšíření EU, k nimž přibudou rovněž aktivity v rámci evropské politiky sousedství (kde je předpokládána úzká součinnost s designovanou místopředsedkyní Komise a současně nově zvolenou vysokou představitelkou pro zahraniční a bezpečnostní politiky EU Catherine Ashton).

I v průběhu uzavírání nominací do pozice evropského komisaře byl v České republice roztažen tradiční rituál o vyhodnocení nejlepšího kandidáta. Je korektní připustit, že jméno Štefan Füle se dlouhou dobu na seznamech oficiálních kandidátů jednotlivých stran neobjevovalo; teprve poté, co se jednotlivé osobnosti staly nepřijatelné pro většinu odpůrců jejich navrhovatelů, ukázal se Füle zřejmě být nejlepším konsensuálním kandidátem.

V následujícím období prosince se designovaní komisaři ocitnou pod palbou dotazů a v procesu hledání smysluplných odpovědí na ně; mezi 11. a 19. lednem 2010 je čeká obávané veřejné slyšení na půdě Evropského parlamentu, jež by je měl 26. ledna definitivně posvětit v jejich funkcích.

Překonávání následků ekonomické krize

Rok 2009, na rozdíl od celé řady předcházejících let, byl ve znamení nalézání léků, jež by měly usnadnit průběh a následky stále zuřivě se projevující ekonomické krize.

Balíček opatření zvaný EERP

Přibližně před rokem touto dobou došlo k prvnímu posvěcení dokumentu Evropského programu ekonomického oživení, jehož obsah se cizeloval a následně implementoval prakticky po celý dosavadní průběh roku 2009. Jak uvedeno výše, český podíl na vzniku této protikrizové strategie je podstatný. Ta je zaměřena na umírněnou fiskální – obvykle krátkodobou a časově přechodnou – podporu, kterou po uplatnění strategie exitu naopak vystřídá přísná fiskální zdrženlivost, jež by měla potrvat podstatně déle – konkrétně pak do doby, než se ukazatele fiskální disciplíny začnou alespoň přibližovat solidním hodnotám dosaženým těsně v předkrizovém období. Za druhé pak na výčet strukturálních opatření, jejichž smyslem je učinit evropské ekonomiky konkurenceschopnější a odolnější vůči opakování podobných krizových projevů v budoucnu. Třetí část představuje velmi velkorysý a ambiciózní program zpřísnění, pozměnění či zavedení zcela nové legislativy, regulačních a dohledových pravidel platných na finančních trzích. A konečně jeho čtvrtá část je zaměřena na prosazení aktivit a podpůrných opatření, jež by měla omezovat projevy protekcionismu, ochranářství a vytváření dodatečných zbytných bariér a překážek v prostředí mezinárodního obchodu, investic a finančních toků. Jak lze prozatím hodnotit první ovoce, které mohl tento program přinést? Stručnou úvahu na toto téma přináší následující box.

Jak se věc má s evropským ekonomickým oživením? aneb K předčasnosti oživovacích ovací v Evropě

Je známo, že tonoucí se stěbla chytá, a v čase již zhruba rok trvající hospodářské krize je každá pozitivní zpráva hltána s nadějí brzkého zvratu. Tak lze možná na první pohled interpretovat ono sedmidesetinové mezikvartální „oživení“, jímž se může „pochlubit“ německá ekonomika na základě dat zveřejněných v minulých dnech pro její vývoj v letošním třetím čtvrtletí. Optimistická interpretace tohoto výsledku by mohla dále pokračovat například zmínkou toho, že v předchozím sledovaném kvartálu byl tento růst o téměř polovinu slabší a původní odhady pro třetí kvartál byly skromnější než skutečnost (navíc, ruku na srdce: kdo z nás je schopen posoudit, že v minulém čtvrtletí pracoval o pár desetin procenta více nebo méně?; takovéto hodnoty většinou zůstávají hluboko pod rozlišovací schopností pozorování). A tím je optimismus výkladu tohoto čísla, na němž si mnozí snaží dokázat a argumentovat, že recese je u konce (jak pošetilé a především nezodpovědné), završen.

Údaj za třetí čtvrtletí byl totiž doprovázen zveřejněním dle našeho názoru podstatně relevantnějším ukazatelem meziročním o vývoji německé ekonomiky, indikujícím stále historický meziválečný pokles, tentokrát v rozsahu 4,7 % (přesto méně hluboký v porovnání se 7 % v kvartále předchozím). Patrně nikdo nebude interpretovat tyto hodnoty jako konec recese, byť by si to každý normální a soudný člověk sebesilněji přál, ale jako pokračování nejvýraznějšího ekonomického útlumu poválečné německé i evropské ekonomiky bez zřetelných známek přesvědčivého zvratu.

A pohled na strukturu německého růstu v posledním období prohlubuje vrásky a chmury pozorovatele ještě více. Onen výsledek se opíral o typicky krizový projev, resp. o jeho následek – sice o to, že se doplnily předešle zcela vyčerpané zásoby německých firem, které byly předtím za obvykle silně redukovanou cenu do mrtě vyprodány a nové se z důvodu drasticky snížené poptávky vůbec nepožadovaly a nevytvářely. Je pravdou, že i v tomto ohledu zde třímá nezřetelná jiskra naděje, doprovázená však otázkou, co se stane s ukazatelem německého HDP v případě, že se zásoby alespoň částečně doplní a poptávka neoživí. Ta je, zdá se, stále u ledu. Soukromá spotřeba klesá; i přes fiskální stimuly je vládní spotřeba neutrální a překvapivě záporná (přes mírné oživení německého exportu do USA) je kontribuce zahraničního obchodu. Další jiskrkou naděje jsou mírně vzrůstající se investice.

O významu německé ekonomiky pro celoevropskou nepřímo svědčí i aktuální relevantní data, potvrzující, že ponurý obraz německé ekonomiky se v mnohém týká i ekonomiky evropské, přičemž se lze ztotožnit s poněkud zjednodušujícím názorem, že bez známek oživení v Německu se nevzpamatuje ani zbytek kontinentu. Indikátor, který by měl vzbuzovat naději, objem průmyslových zakázek sice meziměsíčně mírně roste, v meziročním porovnání však stále ulpívá v hlubokém propadu 16,5 %.

Nevalná zpráva v této souvislosti se pak dotýká české ekonomiky, kde tento ukazatel stále klesá i v meziměsíčním vyjádření, čímž potvrzuje představy, že české ekonomické oživení se dostaví až s jistým několika měsíčním zpožděním oproti „jádro“ Evropy. V Unii se dále propadá nezaměstnanost a negativně ovlivňuje fiskální pozice jednotlivých členských států. Za uplynulý rok se zaměstnanost snížila o více než 4 miliony osob a podíl dlouhodobě nezaměstnaných dosáhl již 45 %.

To není právě dobrá vizitka prvního výročí schválení Evropského plánu ekonomického oživení (EERP) a jeho uvedení v život. Ten pomocí stimulačních balíčků ve výši 200 miliard EUR měř nastartovat určité ekonomické činnosti a zabránit tak ještě většímu propadu a ztrátě pracovních míst. Nutno dodat, že v porovnání se Spojenými státy i Čínou byl jeho finanční objem spíše skromný (něco přes 1,7 % unijního HDP). Ovšem i tak tento balíček dále negativně prohloubil již tak nelichotivé fiskální bilance jednotlivých členských států, což se v dlouhodobém horizontu může ukázat jako kontraproduktivní (když eskalující deficity mohou křehké oživení spíše přidušovat).

Navíc v jeho rámci bylo přijato mnoho časově přechodných nástrojů, ovšem minimum opatření strukturální povahy. Drtivá většina členských zemí Unie teď bude naopak nucena fiskálně šetřit, což může proces ožívování dále komplikovat. Ze zřejmě pozitivních dopadů především v oblasti trhu práce tak můžeme ocenit určité prvky flexicurity, které pomohly udržet trh práce v udržitelném stavu; tam, kde se osvědčil, přispěl i systém kurzarbeit k udržení pracovních míst. Krátkodobě tak tento plán určitě podpořil určitý typ aktivit, díky nimž bylo zabráněno ještě významnějšímu propadu, dlouhodobě však – alespoň prozatím – růstový vývoj evropské ekonomiky rozhodně nespasil.

Výročí pěti let vstupu do EU a 20 let revolucí ve Střední Evropě

Jedním z halasně vyvolávaných hesel revolučního kvasu konce roku 1989 a počátku let 90. byl návrat do Evropy. Nyní můžeme jistě nominálně prohlásit, že v Evropě již dávno jsme a návrat se zdařil (což potvrzují především „tvrdá“ statistická data, reflektující primárně ekonomické dění).

Reálně však existují stále viditelné rozdíly, jež nás od definitivního vstupu mezi nevelkou skupinu ekonomicky super-vyvinutých, přitom však civilizovaných a pro běžný život zcela přirozených a příjemných zemí (počínaje například sousedním Rakouskem, přes Nizozemsko, až po severské Dánsko či Švédsko) stále oddělují. Jsou to obvykle rozdíly na první pohled ne zřejmě viditelné, statisticky těžko podchytilné, ale přesto podstatné a svým způsobem diskvalifikující, neboť reputaci a respekt snižující. Jsme názoru, že se stále nejvíce projevují ve způsobu myšlení lidí, snad v duchu, jak popsán v následujícím boxu.

Avšak to, že různé regiony a oblasti využily uplynulé období pro proces dohánění a přibližování se průměrným hodnotám v EU různým způsobem, svědčí i následující tabulka, jež – bohužel s nezbytným zpožděním, daným složitostí srovnatelných výpočtů na úrovni Eurostat – porovnává vývoj tradičního ukazatele ekonomické vyspělosti – HDP na obyvatele. Hodnoty jsou vybrány pro případ zemí a regionů, jež byly považovány na prahu budování nové tržní ekonomiky na počátku 90. let za relativně nejvyspělejší mezi tehdejšími čerstvě post-komunistickými zeměmi střední a východní Evropy – regiony České republiky a bývalé NDR. Právě onen objektivní statistický přehled nám dokládá, že průběh české reálné ekonomické konvergence nebyl především v průběhu této dekády špatný.

Na rozdíl od některých východoněmeckých regionů, v České republice se nenašel jediný, který by v období od roku 2001 nevykázal alespoň solidní cestu přiblížení se průměrné evropské hodnotě. Nejvíce pak nejbohatší Praha, následovaná mimořádně dynamickým Moravskoslezským krajem. Nejvíce se přizpůsobující východoněmecký region (Sasko-Anhaltsko) pak svým tempem odpovídá spíše mírnému českému podprůměru.

Stačí 20 let na změnu v myšlení lidí?

Zřejmě viditelná většina soudných pozorovatelů dojde k poznání, že ve svém souhrnu uplynulých 20 let naší zemi značně prospělo. Jestliže před rokem 1989 vlastně nebylo ani věrohodně možné porovnávat nejrůznější sociálně-ekonomické charakteristiky Československé socialistické republiky s těmi, které byly vykazovány v tehdejších normálním západním „kapitalistickém“ světě, dnes již to možné docela dobře je.

Česká ekonomika – společně s dalšími zeměmi našeho regionu s podobným osudem – za toto období učinila mimořádně příznivý pokrok v jevu, kterému se říká reálná ekonomická konvergence. Naše ekonomická dynamika – zejména v průběhu této dekády - byla v průměru více než třikrát vyšší než ekonomická aktivita v západní části EU, čímž jsme se v ukazateli HDP na obyvatele nedávno přiblížili na dohled hodnotě 85 % unijního průměru (před oněmi dvaceti lety byla tato hodnota méně než poloviční). Naše země se stala vyhledávaným cílem umístění významných investičních počínů, směřujících jak z jiných evropských zemí, tak i z ostatních kontinentů. V mnoha ohledech jsme se stali zkrátka normální evropskou ekonomikou a společností, která v mnoha ukazatelích zkrátka nijak významně nevybočuje z řady; to je – s ohledem na to, v jak strašlivém stavu se tatáž ekonomika nacházela na sklonku roku 1989 – bezesporu pronikavý úspěch, dokazující zjevně zlepšený respekt a reputaci, již se v mezinárodním ekonomickém prostředí těšíme.

Ale život zdaleka nejsou pouze kvantifikovatelné ekonomické, investiční či finanční jevy a procesy. Život má i svoji duchovní a morální stránku, jejíž obraz i po 20 letech je podstatně pochmurnější.

Máme-li zodpovědět otázku v titulku, tak jestliže 20 let docela stačilo na to, aby se česká ekonomika dokázala dát jakž takž „do kupy“, o myšlení lidí, stavu „české duše“ či respektování zásadních lidských morálních principů to zajisté říci nemůžeme. To, že Česká republika je stále – a mnohdy po zásluze – vnímána jako země, v níž kvete zlodějna, korupce, vandalismus, nepořádek, ale i nepříliš vlídná nálada (v porovnání se zeměmi, kde úsměv a pohoda nejsou překážkami pracovitosti a žádoucí hospodářské výkonnosti) je nepřímým důkazem toho, že naše myšlení se zatím nestačilo přizpůsobit mentalitě pohodových, ale výkonných zemí Západu (například Beneluxu či Rakousku).

Stav politické scény je dalším z důkazů. A koneckonců i fakt, že při překročení našich hranic upoutají návštěvníka v nebývalé míře lascivně blikající světla nevěstinců, pochybných heren a kasin či dalších „institucí“ nejhlubší lidské spodiny, je již dostatečně přímým důkazem toho, že úsilí a přičinlivost nám sice nechybí, o to více však noblesa, důstojnost, víra, úcta k prověřeným tradicím a morálka vyspělé evropské společnosti počátku 21. století.

Jestliže minulé dvě dekády byly obdobím překotného ekonomického dohánění, následující dvě by se měly stát dobou kultivace naší duše a našeho myšlení, které za tím, jež alespoň někteří z nás obdivují u stabilizovaných západních společností, dosud propastně zaostává. I v tom lze spatřovat jednu z klíčových výzev, kterou bychom si měli jako členové EU klást.

Relativní ekonomická vyspělost v regionech České republiky a bývalého východního Německa

HDP na obyvatele ve PKS, průměr EU-27 = 100

ČR	Stav r. 2006	Změna od r. 2001
Praha	162,3	17,0
Střední Čechy	73,0	7,7
Jihozápad	71,2	6,5
Severozápad	61,1	5,3
Severovýchod	64,8	2,7
Jihovýchod	69,3	5,3
Střední Morava	60,1	3,5
Moravskoslezsko	64,6	9,9
Německo	Stav r. 2006	Změna od r. 2001
Berlin	97,3	-8,3
Brandenburg - Nordost	75,5	-1,3
Brandenburg - Südwest	85,0	1,6
Mecklenburg Vorpommern	78,8	0,0
Chemnitz	81,1	4,8
Dresden	87,4	4,8
Leipzig	87,7	4,0
Sachsen Anhalt	82,4	5,4
Thüringen	81,4	3,4

Zdroj: Eurostat

Závěr

Ze stručného přehledu je snad patrné, že četností událostí byl letošní rok 2009 v porovnání s některými nedávnými léty obdobím na události a jejich dramatičnost zcela mimořádný a v jistém smyslu i pravděpodobně neopakovatelný.

Rok 2009 byl potvrzením faktu, že evropské integrační dění není nudné; je náročné, komplikované, netriviální, vyžadující k dosažení vymezeného cíle připravenost a profesionalitu od všech zúčastněných subjektů. Je na každém z nás, aby posoudil a vyhodnotil, jak v tomto pro nás významném roce obstála i sama Česká republika.